

Regeringskansliet

Promemoria

2024-01-12
S2024/00048

Socialdepartementet

Ändringar i förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel

1 Förord

Denna promemoria har tagits fram inom Socialdepartementet. I promemorian lämnas förslag till ändringar i förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel.

Ändringarna syftar till att förenkla och effektivisera hanteringen av återbetalningsärenden samt att förtydliga och modernisera regelverket.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel
Härigenom föreskrivs att 2 och 5 §§ förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Bidrag får lämnas till arbetsgivaren eller den försäkrade och får avse kostnaden för

1. att köpa eller, om det är ekonomiskt mera förmånligt, att hyra sådana arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen som behövs för att den försäkrade *skall* kunna utföra sitt arbete,

2. expertundersökningar i ärenden om sådana anpassningsåtgärder som avses i 1, *och*

3. att reparera arbetshjälpmedlet.

1. att köpa eller, om det är ekonomiskt mera förmånligt, att hyra sådana arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen som behövs för att den försäkrade *ska* kunna utföra sitt arbete,

2. expertundersökningar i ärenden om sådana anpassningsåtgärder som avses i 1,

3. att reparera arbetshjälpmedlet,

4. *uppgraderingar av datorbaserade arbetshjälpmedel, och*

5. *utbildning för att kunna använda arbetshjälpmedlet eller anordningen.*

5 §¹

Bidraget *skall* betalas tillbaka, om hjälpmedlet eller anordningen inte längre används för avsett ändamål. Återbetalningsbeloppet *skall* minskas med högst en femtedel för varje helt år som har gått sedan bidraget beviljades. Om det finns

Bidraget *ska* betalas tillbaka, om hjälpmedlet eller anordningen inte längre används för avsett ändamål. Återbetalningsbeloppet *ska* minskas med högst en femtedel för varje helt år som har gått sedan bidraget beviljades. Om det finns särskilda skäl *för det, får*

---

¹ Senaste lydelse 2004:895.

särskilda skäl, kan återbetalnings-
skyldigheten jämkas eller efterges.

Om den försäkrade blir
arbetsoförmögen eller det finns
andra liknande skäl, kan
återbetalningsskyldigheten full-
göras genom att hjälpmedlet eller
anordningen överläts till
Försäkringskassan.

Försäkringskassan besluta att helt
eller delvis avstå från ett krav på
återbetalning.

Om den försäkrade blir
arbetsoförmögen eller det finns
andra liknande skäl, ska bidraget
betalas tillbaka endast om
hjälpmedlet eller anordningen
inte har använts för avsett
ändamål.

Denna förordning träder i kraft den 1 juni 2024.

2 Bakgrund

2.1 Uppdelat ansvar för arbetshjälpmedel och andra hjälpmedel

Ansvaret för arbetshjälpmedel är uppdelat mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Försäkringskassan ansvarar för bidrag till arbetshjälpmedel för förvärvsarbetande personer med funktionsnedsättning. Arbetsförmedlingen ansvarar för bidrag till arbetshjälpmedel som en arbetssökande person med funktionsnedsättning behöver för att kunna stärka sina möjligheter att få ett arbete. Arbetsförmedlingen ansvarar även för sådant bidrag till personer för att de ska kunna ta del av ett arbetsmarknadspolitiskt program, arbetslivsinriktad rehabilitering eller praktisk arbetslivsorientering samt för anställdas behov av arbetshjälpmedel under anställningens första tolv månader.

Arbetshjälpmedel ska särskiljas från hjälpmedel som en person behöver för sin dagliga livsföring samt för vård och behandling och som sjukvårdshuvudmännen ansvarar för.

Arbetsgivaren ansvarar för att, inom ramen för sitt arbetsmiljöansvar, anpassa arbetsförhållanden och att anställda har de hjälpmedel som arbetsmiljön kräver.

Försäkringskassans ansvar regleras i socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, och förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel. Enligt 30 kap. 5 § SFB meddelar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskrifter om bidrag till sådana arbetshjälpmedel som en förvärvsarbetande försäkrad behöver som ett led i sin rehabilitering. I lagens förarbeten uttalas att arbetshjälpmedel ofta fyller en viktig roll för att förebygga långa sjukskrivningsperioder genom att möjliggöra för personer med funktionsnedsättningar och långvariga sjukdomstillstånd att

fortsätta att vara yrkesverksamma (prop. 1990/91:141 s. 70). Bestämmelsen i socialförsäkringsbalken markerar avgränsningen av regeringens möjligheter att meddela föreskrifter om bidrag till arbetshjälpmedel inom ramen för socialförsäkringen (prop. 2008/09:200 s. 453). Att regleringen gäller arbetshjälpmedel innebär att hjälpmedel som en försäkrad behöver för sin dagliga livsföring och som hälso- och sjukvården ansvarar för inte omfattas.

Regeringen har i 2 § förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel föreskrivit att Försäkringskassan får lämna bidrag till arbetsgivaren eller till den försäkrade och att bidraget får avse kostnaden för att köpa eller, om det är ekonomiskt mera förmånligt, att hyra sådana arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete. Bidrag får även lämnas för expertundersökningar i sådana ärenden och för att reparera arbetshjälpmedlet.

Enligt 3 § får bidrag inte lämnas för att skaffa ett hjälpmedel eller en anordning som normalt behövs i verksamheten eller som krävs för att arbetsmiljön ska vara tillfredsställande och inte heller för reparation av en fast anordning, en maskin eller en byggnad. Bidrag får inte lämnas för kostnader för hjälpmedel eller en anordning som kan ersättas genom annat statligt bidrag.

I 4 § anges att arbetsgivaren och den försäkrade vardera kan få bidrag med högst 50 000 kronor. Bidrag till datorbaserade hjälpmedel får dock beviljas med högre belopp än 50 000 kronor. Om det finns synnerliga skäl, kan Försäkringskassan medge att bidrag även i ett annat fall lämnas med ett högre belopp. Bidrag till arbetsgivaren lämnas med hälften av den kostnad för hjälpmedlet eller anordningen som överstiger 10 000 kronor. Om det finns särskilda skäl och det har avgörande betydelse för om en försäkrad ska kunna ha kvar sitt arbete, får dock bidrag lämnas för mer än hälften av kostnaden. Bidrag till den försäkrade lämnas för hela kostnaden, om hjälpmedlet eller anordningen saknar värde för någon annan än den försäkrade. I andra fall lämnas bidrag med lägst halva kostnaden.

Enligt 5 § ska bidraget betalas tillbaka, om hjälpmedlet eller anordningen inte längre används för avsett ändamål. Återbetalningsbeloppet ska minskas med högst en femtedel för varje helt år som har gått sedan bidraget beviljades. Om det finns särskilda skäl, kan återbetalningsskyldigheten jämkas eller efterges. Om den

försäkrade blir arbetsoförmögen eller det finns andra liknande skäl, kan återbetalningsskyldigheten fullgöras genom att hjälpmedlet eller anordningen överläts till Försäkringskassan.

Under 2022 beviljade Försäkringskassan bidrag till arbetshjälpmedel i 1 218 ärenden, varav 753 ärenden avsåg kvinnor och 465 ärenden avsåg män. Den vanligaste hjälpmedelstypen avser hörsel, följt av syn och rörelsehinder.

Enligt Försäkringskassan är det vanligt att den försäkrade fullgör sin återbetalningsskyldighet genom att överlåta hjälpmedlet eller anordningen. Av totalt 557 startade återkravsärenden under perioden september 2019–augusti 2020 hade uppskattningsvis 95 procent möjlighet att överlåta hjälpmedlet eller anordningen och 90 procent valde att göra det (Försäkringskassans skrivelse 2021-07-02, S2021/05398).

2.2 Synpunkter på nuvarande förhållanden

Försäkringskassan har i en skrivelse till regeringen föreslagit att möjligheten att överlåta arbetshjälpmedlet för att fullgöra återbetalningsskyldigheten enligt 5 § förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel tas bort (S2021/05398). Försäkringskassan anser att möjligheten att överlåta hjälpmedlet eller anordningen skapar problem både för den försäkrade och Försäkringskassan. Den försäkrade kan drabbas av kostnader för transport i samband med överlåtelsen. För Försäkringskassan uppstår kostnader för transporter, lokaler för lagring av överlåtna arbetshjälpmedel, för eventuell avyttring och utrangering samt för administration. Försäkringskassan lyfter fram att möjligheten för Försäkringskassan att sälja använda hjälpmedel har visat sig vara svår att använda sig av. Det anses bero på att begagnade arbetshjälpmedel i de flesta fall saknar värde och ofta är individanpassade, vilket leder till att andrahandsmarknaden är begränsad. Det anses inte heller aktuellt att lämna ut ett överlåtet hjälpmedel till en annan försäkrad som är i behov av arbetshjälpmedel eftersom förordningen endast reglerar kontantbidrag till arbetshjälpmedel. Försäkringskassan föreslår därför att de försäkrade i dessa fall ska bli återbetalningsskyldiga endast om de inte har använt

arbetshjälpmedlet. Därutöver föreslår Försäkringskassan att begreppet jämkas ska utgå ur förordningstexten.

Synskadades Riksförbund (SRF) har begärt en översyn av förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel. SRF föreslår en förordningsändring för att bättre täcka in behov av uppdateringar och utbildning rörande dagens digitala hjälpmedel samt förändringar för att harmonisera förordningen med förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. SRF föreslår också en översyn med målet att effektivisera och samla ansvaret för arbetshjälpmedel på en myndighet (S2022/04328 och S2023/01189).

Hörselskadades Riksförbund (HRF) har i en skrivelse (A2022/01540) framfört synpunkter på Försäkringskassans tillämpning av förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel och anser att förordningen bör ändras samt att det bör övervägas om Arbetsförmedlingen bör överta ansvaret för att bistå syn- och hörselskadade med arbetshjälpmedel.

Hörsselföretagarna i Sverige har framfört behov av att förbättra, förtydliga och förenkla processen för ansökan om bidrag till arbetstekniska hörselhjälpmedel (S2023/02249).

3 Överväganden och förslag

3.1 Bidrag för uppgradering och för utbildning

Förslag: Bidrag till arbetshjälpmedel ska få lämnas för kostnaden för uppgraderingar av datorbaserade arbetshjälpmedel och för utbildning för att kunna använda ett arbetshjälpmedel eller en anordning.

Skälen för förslaget: Försäkringskassan får enligt 2 § förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel lämna bidrag för kostnaden för att köpa eller hyra sådana arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete samt för att reparera ett hjälpmedel. I Försäkringskassans vägledning Bidrag till arbetshjälpmedel (2009:1, version 11) anges att om bidrag tidigare beviljats till ett datorprogram och den sökande gör en ny ansökan som avser en uppgradering av programmet ska detta ses som en ansökan om ett nytt arbetshjälpmedel. Försäkringskassan anser således att förordningen medger att bidrag kan lämnas för uppgraderingar av datorprogram. I vägledningen anges också att om den försäkrade behöver utbildning i att använda ett hjälpmedel i samband med att hjälpmedlet anskaffas eller uppgraderas så kan Försäkringskassan lämna bidrag till det.

Det bör av tydlighetsskäl anges uttryckligen i förordningen att bidrag får lämnas för kostnaden för uppgraderingar av datorbaserade arbetshjälpmedel och för utbildning för att kunna använda ett arbetshjälpmedel eller en anordning.

3.2 Möjligheten att överlåta arbetshjälpmedel tas bort

Förslag: Möjligheten att uppfylla återbetalningsskyldigheten genom att överlåta hjälpmedlet till Försäkringskassan ska tas bort. Om en försäkrad blir arbetsoförmögen eller om det finns andra liknande skäl, ska bidraget betalas tillbaka endast om hjälpmedlet eller anordningen inte har använts för avsett ändamål.

Skälen för förslaget: Av 5 § förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel framgår att bidraget ska betalas tillbaka om hjälpmedlet eller anordningen inte längre används för avsett ändamål. Återbetalningsbeloppet ska minskas med högst en femtedel för varje helt år som har gått sedan bidraget beviljades. Om det finns särskilda skäl, kan återbetalningsskyldigheten jämkas eller efterges. Om den försäkrade blir arbetsoförmögen eller det finns andra liknande skäl, kan återbetalningsskyldigheten fullgöras genom att hjälpmedlet eller anordningen överlåts till Försäkringskassan.

Mot bakgrund av de kostnader och problem för såväl Försäkringskassan som den försäkrade, som Försäkringskassan lyfter fram, när det gäller överlåtelse av arbetshjälpmedel och anordningar bör möjligheten att fullgöra återbetalningsskyldigheten genom överlåtelse tas bort. Det bedöms förenkla och effektivisera fordringshanteringen. Om den försäkrade blir arbetsoförmögen eller det finns andra liknande skäl är det rimligt att begränsa återbetalningsskyldigheten. I dessa fall bör bidraget betalas tillbaka endast om hjälpmedlet eller anordningen inte har använts för avsett ändamål.

Det finns även anledning att modernisera bestämmelserna om särskilda skäl i 5 § första stycket tredje meningen förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel. Någon ändring i sak är inte avsedd.

3.3 Ikraftträdande

Förslag: Förordningsändringarna ska träda i kraft den 1 juni 2024.

Skälen för förslaget: Förordningsändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juni 2024.

3.4 Behov av uppföljning

Mot bakgrund av de synpunkter som Synskadades riksförbund, Hörselskadades riksförbund och Hörsselföretagarna i Sverige har framfört angående bl.a. processen och ansvarsfördelningen för arbetshjälpmedel finns det skäl att följa upp Försäkringskassans handläggning och tillämpning av förordningen om arbetshjälpmedel samt hur det uppdelade ansvaret mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen liksom gränsdragningen mellan Försäkringskassans och regionernas ansvar fungerar.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har den 12 december 2023 beslutat att inleda en granskning av bidrag till arbetshjälpmedel (ISFFP2023-11). Syftet med granskningen är att undersöka hur bidrag till arbetshjälpmedel används idag och om det skett någon förändring över tid. Granskningen syftar också till att belysa om det finns några utmaningar i tillämpningen utifrån att ansvaret är delat mellan flera aktörer. Granskningen ska redovisas senast den 29 november 2024.

4 Konsekvenser

Konsekvenser för individen

Den föreslagna ändringen i 5 § förordningen (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel innebär att den försäkrade, om han eller hon blir arbetsoförmögen eller det finns andra liknande skäl, slipper kostnader som är förknippade med överlåtelsen av arbetshjälpmedlet till Försäkringskassan. Den som vill överlåta arbetshjälpmedlet kommer dock inte längre att ha den möjligheten. Förslaget innebär också en begränsning av återbetalningsskyldigheten för den som blir arbetsoförmögen. En sådan försäkrad blir återbetalningsskyldig endast om arbetshjälpmedlet inte har använts för avsett ändamål.

Den föreslagna ändringen i 2 § bedöms inte få några konsekvenser för individen annat än att det i förordningen tydligt kommer att framgå att bidrag kan lämnas för kostnader för uppgraderingar av datorbaserade arbetshjälpmedel och för utbildning för att kunna använda ett arbetshjälpmedel eller en anordning.

Konsekvenser för jämställdheten

Det är fler kvinnor än män som beviljas bidrag till arbetshjälpmedel. Under 2022 beviljades bidrag till totalt 1 218 personer, varav 753 kvinnor och 465 män. Under samma år förekom det totalt 339 återkravsärenden i fråga om arbetshjälpmedel, varav 224 gällde kvinnor och 115 gällde män. De föreslagna ändringarna bedöms därför beröra fler kvinnor än män.

Konsekvenser för Försäkringskassan

Den föreslagna ändringen i 5 § förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel bedöms innebära att Försäkringskassans förvaltningskostnader minskar något. Hanteringen kommer att vara mindre administrativt krävande i de fall som någon överlåtelse inte blir aktuell. Därtill uteblir kostnader för transport, lagerhållning och administration för de överlåtna arbetshjälpmedlen.

Den föreslagna ändringen i 2 § bedöms inte få några konsekvenser för Försäkringskassan.

Konsekvenser för övriga myndigheter

Antalet mål till allmänna förvaltningsdomstolar bedöms påverkas endast i begränsad omfattning. Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för andra myndigheter.

Konsekvenser för statens utgifter

Förslagen bedöms inte påverka statens utgifter för arbetshjälpmedel enligt förordningen om bidrag till arbetshjälpmedel.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för felaktiga utbetalningar, Sveriges internationella åtaganden, de integrationspolitiska målen, barnens situation eller miljön.